

Stručni rad

SELEKTIVNI MUTIZAM - PODRŠKA I PREVLADAVANJE POREMEĆAJA

Sonja Gregurić

Osnovna šola Frana Roša Celje, Slovenija

Sažetak

Selektivni mutizam rijedak je poremećaj koji zahtijeva specifične načine rada, pristupe i strategije pomoći te visok stupanj sudjelovanja svih uključenih u proces liječenja. Zbog složenosti i specifičnosti koja prati ovaj poremećaj, ne smije se zanemariti ili zakloniti mišlju da je to privremeno stanje koje će samo po sebi proći. Važno je rano otkrivanje i rani, konkretni i odgovarajući tretman. Podrijetlo ili uzroci selektivnog mutizma i danas nisu znanstveno poznati. Kao rezultat toga, s vremenom je razvijeno podosta teorija koje objašnjavaju čimbenike koji pokreću i učvršćuju ovaj poremećaj.

Ključne riječi: selektivni mutizam, pomoć u školi, pomoć roditelja, suradnja s roditeljima

1.Uvod

Selektivni mutizam snažno utječe na djetetov život i ozbiljno komplicira njegovu socijalnu interakciju. Verbalna komunikacija je sfera koja mu stvara problem. Ne radi se o tome da djeca ne znaju govoriti ili da ne razumiju govor. Većina ih ima snažnu želju za govorom, ali zbog nemogućnosti prenošenja krajnje tjeskobnih osjećaja izazvanih socijalnim situacijama i / ili ljudima u njima, od sebe ne mogu proizvesti ni glas. Njihov normalan govor i verbalna komunikacija tako se javljaju samo kad ih ljudi ili situacije ne predstavljaju sa strahom. To su obično članovi obitelji, kuće i nekoliko drugih pojedinaca.

2.Središnji dio

Simptomi i s njima povezane definicije poremećaja, koji se danas naziva selektivni mutizam, potječu iz 19. stoljeća. 1877 godine njemački je liječnik Kussmaul prvi opisao poremećaj u kojem djeca nisu govorila u određenim situacijama, iako su inače mogla govoriti. Bio je uvjeren da su ta djeca dobrovoljno odlučila ne govoriti. Tramer, švicarski dječji psihijatar, razvio je pojam „izborni mutizam“ u kojem je zabilježio iste simptome i u kojem je pošao od iste pretpostavke da je djetetovo ne govorništvo njegov izbor [5]. Tek 2000. godine „izborni mutizam“ službeno je uveden u pojam „selektivni mutizam“ objavljivanjem Američkog dijagnostičkog i statističkog priručnika za mentalne poremećaje, koji nisu u stanju govoriti u određenim socijalnim situacijama u kojima se od njih očekuje da to čine, iako u drugim situacijama govore sasvim normalno, a to su:

- dosljedno odsustvo govora u određenim socijalnim situacijama [u kojima se očekuje govor, npr. U školi], iako je govor potpuno normalan u drugim situacijama [npr. kod kuće];
- poremećaj utječe na školski uspjeh ili radnu uspješnost ili socijalnu komunikaciju;
- trajanje poremećaja je najmanje mjesec dana [prvi mjesec školskog razdoblja ne bi trebao biti pokriven];
- nedostatak govora nije povezan sa nedostatkom znanja jezika kojim govori socijalno okruženje;
- Govorna odsutnost nije odraz poremećaja govora [npr. Mucanje] i drugih poremećaja [npr. Shizofrenija].

U djece s ovim problemom govor je područje koje, unatoč činjenici da „većina njih želi komunicirati, ne govori zbog različitih čimbenika. Njihova nesposobnost da se nose ili toleriraju krajnje tjeskobnu situaciju [očekivanje govora] uzrokuje da se većina "smrzne" na mjestu [1].

Djeca stoga mogu sasvim normalno govoriti i razumjeti govor. Problem nastaje kad se nađu u okruženju ili pred ljudima koje ne poznaju, s kojima se ne osjećaju sigurno, opušteno i zato osjećaju strah. Društvene situacije i ljudi obično očekuju da dijete verbalno komunicira s njima, a upravo to očekivanje tjera tu djecu u tjeskobu i posljedično nesposobnost govora. Kod poznatih situacija i ljudi slika je upravo suprotna - djeca sasvim normalno koriste govor.

Prosječna dob u kojoj se kod djece otkriva selektivni mutizam je između 3 i 8 godina ili kada dijete uđe u školu i tišina postane problem. Uzroci ovog poremećaja nisu u potpunosti poznati. Vremenom se pojavilo mnogo različitih teorija. Jedna se odnosi na nasljedstvo, druga se teorija odnosi na funkcioniranje moždane žlijezde amigdale, gdje je središte straha. Sljedeće objašnjenje temelji se na teoriji socijalne fobije, a najranije na traumi i zlostavljanju. Stručnjaci upozoravaju da se radi o mješavini različitih čimbenika i da ne postoji jedan uzrok. Trauma ne mora nužno uzrokovati selektivni

mutizam. Uz traumu, prestanak govora je univerzalan, na svim područjima. Međutim, znamo da je selektivni mutizam anksiozni poremećaj i vezan je za određene ljude ili prostore [7]. Roditelji su nositelji ključnih informacija i imaju važnu ulogu u životu i odgoju djeteta. Imaju jedinstvene snage, znanje i iskustvo koje mogu pridonijeti i podijeliti o djetetovim potrebama, što je ujedno i najbolji način za podršku djetetu. Stoga je presudno da svi stručnjaci aktivno traže i održavaju suradnju s roditeljima. Rad profesionalca učinkovitiji je kada su roditelji uključeni i daju svoje želje, osjećaje i perspektive o razvoju svog djeteta. Zadatak je socijalnog pedagoga pronaći odgovarajuće pristupe i strategije za pomoć djetetu s selektivnim mutizmom u školi. Svako je dijete različito i svako će imati specifičan, prikladan pristup. Potrebno je osvijestiti ostale zaposlenike u školi o poremećaju kako ne bi nepotrebno izlagali dijete, a također raditi s razredom kako bi razrednici razumjeli zašto se netko u razredu ponaša na takav način i kako mu pristupiti. Dijete s selektivnim mutizmom treba čak i više od ostalih učenika biti uključeno u grupne aktivnosti i međuljudske odnose, jer je važno sklapati prijateljstva i biti aktivno uključeno u interakcije. Prva zajednička točka u kojoj profesionalci mogu roditelje uvesti u koreativni odnos jest izrada individualnog plana za pomoć djetetu. Uz stručno znanje roditelja o svojoj djeci, stručnjak mora prepoznati i saslušati njihove prijedloge i ideje te ih uzeti u obzir paralelno sa vlastitim iskustvom s djetetom. U skladu sa zajednički planiranim i zajednički dodijeljenim pojedinačnim odgovornostima započinje suradnja i pružanje pomoći djetetu. Dijete s selektivnim mutizmom treba podršku i pomoć u suočavanju s pojavom spomenutog problema u sebi. To mogu ponuditi škola ili vanjske institucije svojim radom zajedno s njim, međutim, najveći udio definitivno doprinose roditelji ili obitelj općenito, jer dijete provodi s njima najviše vremena. Objašnjenja fenomena selektivnog mutizma, izlaganja novim situacijama, novih ljudi, pružanje osjećaja sigurnosti tijekom verbalnih pokušaja komunikacije, prihvaćanje djeteta, suradnja s drugima, razgovor o vlastitim strahovima i slično koraci su koji svjesno ili nesvjesno imaju pozitivan učinak na suočavanje djeteta s mutizmom. Prikladnim pristupima prilagođenim djeci možemo postići da poremećaj nestane u koreativnom odnosu.

3.Zaključak

Selektivni mutizam nepremostiv je poremećaj. Potrebni su samo ispravni, djeci prilagođeni i učinkoviti pristupi koje mi kao socijalni pedagozi, učitelji, odgajatelji, roditelji i prijatelji moramo znati. Za pravilan odabir strategija moramo se prije svega educirati o poremećaju, imati pregled mogućih načina podrške, poznavati dijete i stupanj mutizma na kojem se nalazi. Nakon što se to učini, konkretni načini rada čine se prirodnim izborom i razmatranje može započeti. Smjernica bi trebala biti da dijete može napredovati, tako da mu treba samo pomoć i puno poticaja.

4.Literatura

- [1.]Bork, p. M. [2010]. Prospect of selective mutism intervention: techno style. V the international journal of technology, knowledge and society, Canada.
- [2.]Dukes, C. & Smith, M. [2007]. Working with parents of children with special educational needs. London.
- [3.]Jensen, E. & Jensen, H. [2011]. Dialog s starši. Ljubljana: Inštitut za sodobno mladino Manami.
- [4.]Kesič Dimic, K. [2010]. Vsi učenci so lahko uspešni: Napotki za delo z učenci s posebnimi potrebami. Ljubljana: Založba Rokus Klett, d. o. o.
- [5.]Kokot, B. [2010]. Otrok s selektivnim mutizmom v osnovni šoli. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. Diplomsko delo.
- [6.]Nowakowski, M. E., Schmidt, L. A., Cunningham, C. E., & McHolm, A. [2009]. Language development and selective mutism in children. V M.A. Reed, Children and lagunage: Development and training. Nova sicence publisher: New York.
- [7.]Selective mutism foundation. [2003]. Pridobljeno s:
<http://www.selectivemutismfoundation.org/about.html>
- [8.]Zabukovec, T. [2013]. *Selektivni mutizem – pristopi in podpora*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.